

بررسی میزان عزت نفس و عوامل مرتبط با آن در دانش آموزان دبیرستانهای شهر رشت

پژوهشگران: مریم بابائی^۱، ریحانه فداکارسوقه^{۲*}، فرزانه شیخ الاسلامی^۳، احسان کاظم نژاد لیلی^۴

(۱) آموزش پرستاری(اطفال)، دانشکده پرستاری ملایر، دانشگاه علوم پزشکی همدان، ملایر، ایران

(۲) آموزش پرستاری(اطفال)، مربی، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت، دانشکده پرستاری و مامایی شهید بهشتی، دانشگاه علوم پزشکی گیلان، رشت، ایران

(۳) آموزش پرستاری(روانپرستاری)، مربی، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت، دانشکده پرستاری و مامایی شهید بهشتی، دانشگاه علوم پزشکی گیلان، رشت، ایران

(۴) آمار حیاتی، دانشیار، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت، دانشکده پرستاری و مامایی شهید بهشتی، دانشگاه علوم پزشکی گیلان، رشت، ایران

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۴/۱۶

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۲/۷/۲۱

چکیده

مقدمه: عزت نفس یکی از نیازهای حیاتی بشر است و اغلب متخصصان آن را به عنوان عامل اصلی سازگاری اجتماعی - عاطفی در نظر می گیرند. کاهش عزت نفس در دانش آموزان سبب افت تحصیلی، احساس تنهایی، سوء استفاده از مواد، دوری از واقعیت و رفتارهای خود تخریبی می شود. **هدف:** این تحقیق با هدف تعیین میزان عزت نفس و عوامل مرتبط با آن در دانش آموزان دبیرستانهای شهر رشت انجام شده است. **روش کار:** در این بررسی مقطعی از نوع توصیفی - تحلیلی تعداد ۴۱۹ نفر از دانش آموزان دبیرستانی شهر رشت به روش تصادفی انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. روش جمع آوری داده ها پرسشنامه ای مشتمل بر دو بخش بود. بخش اول شامل پرسشنامه استاندارد بررسی عزت نفس کوپر اسمیت (Cooper Smith Self-esteem Inventory) بود که ۴ حیطه (عمومی، تحصیلی، خانوادگی و اجتماعی) را مورد بررسی قرار می داد و بخش دوم شامل پرسشنامه محقق ساخته عوامل مرتبط با عزت نفس نوجوانان شامل دو قسمت عوامل فردی و خانوادگی (سن، جنس، قد، وزن، رتبه تولد، پایه تحصیلی، رشته تحصیلی، معدل سال قبل، انجام فرایض دینی، ابتلا به بیماری جسمی و روحی، وجود مشکلات ظاهری آشکار، تعداد افراد خانواده، تحصیلات، شغل و سن پدر و مادر، متوسط در آمد ماهانه خانواده و محل و شرایط زندگی) بود. جهت تجزیه و تحلیل داده ها از شاخص های آمار توصیفی و آزمونهای کروسکال والیس و من ویتنی یو استفاده گردید. **نتایج:** نتایج پژوهش نشان دهنده آن بود که فقط ۳۷/۸ درصد از واحد های مورد پژوهش دارای عزت نفس مطلوب بودند. همچنین بین عزت نفس و جنس ($p < 0/04$)، مقید بودن به فرایض دینی ($p = 0/0001$) و میزان در آمد ماهیانه خانواده ($p < 0/006$) ارتباط آماری معنی داری وجود دارد. نتیجه گیری: با توجه به آن که اکثریت واحد ها فاقد عزت نفس مطلوب بودند، توجه بیشتر مربیان و والدین به رشد عزت نفس نوجوانان ضروری به نظر می رسد.

کلیدواژه: خودپندار، دانش آموزان، نوجوان

مقدمه

عزت نفس از جایگاه خاصی برخوردار است به طوری که ارضاء آن می تواند بر روی سایر نیازها تاثیر مثبت داشته باشد(۳). در بیشتر کتب و مقالات از عزت نفس به عنوان احساس خود ارزشمندی نام برده شده است، در حالی که می توان گفت عزت نفس چیزی به مراتب بیش از احساس خود ارزشمندی است اگر دقیق تر بگوییم عزت نفس، اعتماد به توانایی خود در اندیشیدن و کنار آمدن با چالشها، اعتماد به حق خود برای موفقیت و شاد زیستن، احساس ارزشمندی و شایسته بودن، داشتن حق ابراز نیازها و خواسته ها و برخوردار شدن از ثمره تلاشهای خویشتن است(۴).

نوجوانی مرحله انتقال از کودکی به بزرگسالی است(۱). نوجوان از یک سو، در حال گسیختن پیوندهای خود با دوره ی کودکی و از سوی دیگر، شیفته ی دستیابی به استقلال جوانی و بزرگسالی است در حالی که در حقیقت نه به طور کامل کودک و نه جوان محسوب می شود. بنابراین دوره نوجوانی دارای طیف وسیعی است که با بخشی از قلمرو کودکی مرتبط می شود و در انتهای طیف به دنیای جوانی می پیوندد(۲). در این دوره تغییرات عمیق و سریعی در ابعاد جسمی، شناختی و روانی - اجتماعی رخ می دهد. در نتیجه تغییرات، فرد با نیازهای گسترده ای روبه رو خواهد شد. در بین این نیازها نیاز به

سلامت روان با آن مواجه می باشند مسئله عزت نفس پایین است (۶) در پژوهشی با هدف تعیین ارتباط بین عزت نفس و سلامت روان نوجوانان نشان داده است عمده ترین نیاز روانی در ۸۷/۴ درصد نمونه های پژوهش، نیاز به عزت نفس می باشد (۷). در بررسی آکل چی، بر روی نوجوانان دبیرستانی شهر سبزوار نیز نتایج نشان داد که فقط ۱۴ درصد از جامعه مورد بررسی دارای عزت نفس مطلوب بودند (۳).

عوامل بسیاری می توانند بر روی عزت نفس نوجوانان تاثیر گذار باشد که از آن جمله می توان به عوامل زیستی، روانی، تجارب میان فردی و عوامل محیطی و فرهنگی اشاره کرد (۸). با توجه به اینکه عزت نفس پایین باعث بروز رفتارهایی از جمله کاهش عملکرد، احساس بی کفایتی، احساس تنهایی، سوء استفاده از مواد، دوری از واقعیت و رفتارهای خود تخریبی می شود (۳) با توجه به این که تا کنون تحقیقات اندکی در این مورد در دانش آموزان مقطع دبیرستان در شهر رشت انجام شده است، این مطالعه با هدف تعیین عزت نفس و برخی عوامل مرتبط با آن در نوجوانان دانش آموز دبیرستانهای شهر رشت انجام شد.

روش کار

این پژوهش یک مطالعه مقطعی از نوع توصیفی - تحلیلی است که جامعه آماری آن را دانش آموزان دختر و پسر ۱۵ تا ۱۷ سال مشغول به تحصیل در مقاطع اول تا سوم متوسطه دبیرستانهای شهر رشت در پاییز سال ۱۳۹۱ تشکیل می دادند. حجم نمونه با در نظر گرفتن شیوع ۵۰ درصد عزت نفس نامطلوب به استناد یافته های مطالعه آکل چی (۳) و میزان خطای ۵ درصد و با اطمینان ۹۵ درصد تعداد ۴۰۰ نفر بر آورد گردید که با در نظر گرفتن احتمال ریزش ۲۰ درصد نمونه ها، تعداد ۸۰ نفر به نمونه مورد بررسی اضافه شد که در نهایت ۴۸۰ نمونه مورد بررسی قرار گرفت.

روش نمونه گیری در این پژوهش بصورت خوشه ای - تصادفی است. در این روش نمونه گیری، ابتدا جمعیت جامعه بر اساس مناطق آموزش و پرورش (منطقه ۱ و ۲)،

از ابعاد عزت نفس می توان به بعد اجتماعی، تحصیلی، جسمانی، خانوادگی و عزت نفس عمومی اشاره کرد. عزت نفس اجتماعی، احساسی است که فرد در مورد خود به عنوان یک دوست برای دیگران دارد؛ آیا دیگران او را دوست دارند؟ به عقایدش احترام می گذارند؟ و آیا او نسبت به واکنش ها و ارتباطاتش با همسالان و دوستان احساس رضایت می کند؟ فردی که نیازهای اجتماعی اش برآورده می شود، با این جنبه از خود، احساس راحتی خواهد کرد. در مورد بعد تحصیلی نیز، اگر فرد خود را با معیارهای مطلوب عزت نفس تحصیلی منطبق بداند و استانداردهای پیشرفت تحصیلی خود را برآورده سازد، دارای عزت نفس تحصیلی مثبت است. عزت نفس جسمانی بر رضایت فرد از وضعیت فیزیکی و قابلیت های جسمانی خود آنگونه که به نظر می رسد، تاکید دارد. زمینه ی خانوادگی عزت نفس، احساسات فرد را درباره خود به عنوان عضوی از خانواده منعکس می کند. اگر او در خانواده مورد علاقه و محبت افراد دیگر باشد، احساس امنیت می کند و می توان گفت عزت نفس او مثبت است. عزت نفس عمومی، ارزیابی عمومی تری از خود است که به ارزشیابی فرد از خود در تمام زمینه ها می پردازد (۵).

عزت نفس بالا با رفتار عقلانی، واقعیت گرایی، فراست، خلاقیت، استقلال، انعطاف پذیری، توانایی قبول تغییر، تمایل به اصلاح اشتباهات خیر خواهی، همکاری و تعاون در ارتباط مستقیم است. اما عزت نفس پایین با رفتار غیرعقلانی، بی توجهی به واقعیتها، نداشتن انعطاف، ترس از چیزهای بدیع و ناآشنا، سازگاری بی تناسب و یا سرکشی نامعقول، رفتار تدافعی، سر سپاری بیش از اندازه یا رفتار به شدت کنترل شده رابطه دارد. این افراد اغلب منزوی شده و از ارتباط با دیگران اجتناب می کنند و یا اینکه در ناامیدی تلاش می کنند تا به دیگران و خود نشان دهند که فرد لایقی هستند (۴).

با تامین سلامت و آرامش روانی و افزایش عزت نفس می توان از بروز بسیاری از این مشکلات و آشفتگی های عاطفی و روانی سنین نوجوانی پیشگیری کرد (۳). اساسی ترین مشکلاتی که امروزه دانش آموزان در زمینه

جنس (دختر و پسر)، مقطع تحصیلی (اول، دوم و سوم) و رشته تحصیلی (تجربی، ریاضی و انسانی) مشخص شد، سپس بر اساس کسر جامعه، جمعیت مورد نظر از هر کدام محاسبه گردید. از این طریق تعداد دانش آموزانی که باید از هر منطقه، جنس، مقطع و رشته انتخاب شود، محاسبه شد. در مرحله بعد عدد بدست آمده بر میانگین دانش آموزان یک کلاس تقسیم و از این طریق تعداد کلاس ها محاسبه شد. در مرحله بعد به کلیه کلاس ها به تفکیک پایه، رشته تحصیلی، جنس و مناطق ۱ و ۲ کد داده شد و ۲۳ کلاس بر اساس نمونه گیری تصادفی سیستماتیک انتخاب گردید و کلاس ها به عنوان خوشه در نظر گرفته شد. که از تعداد ۴۸۰ نفر، ۶۱ نفر به دلیل عدم پاسخگویی کامل و دادن پاسخ غیر صحیح که توسط سوالات دروغ سنج مشخص شده بود، حذف شدند و در نهایت ۴۱۹ نفر مورد بررسی قرار گرفتند (۲۱۰ نفر پسر و ۲۰۹ نفر دختر).

در این پژوهش از پرسشنامه عزت نفس کوپر اسمیت (Coopersmith Self-esteem Inventory) و پرسشنامه محقق ساخته عوامل مرتبط با عزت نفس نوجوانان که خود شامل دو قسمت عوامل فردی و خانوادگی (سن، جنس، قد، وزن، رتبه تولد، پایه تحصیلی، رشته تحصیلی، معدل سال قبل، انجام فرایض دینی، ابتلا به بیماری جسمی و روحی، وجود مشکلات ظاهری آشکار مثل آثار سوختگی در صورت، افتادگی پلک و لکنت زبان، تعداد افراد خانواده، تحصیلات، شغل و سن پدر و مادر، متوسط در آمد ماهانه خانواده و محل و شرایط زندگی) بود، استفاده گردید. پرسشنامه عزت نفس کوپر اسمیت ۵۸ سوال دارد که ۴ بعد عزت نفس تحصیلی، خانوادگی، اجتماعی و عمومی را مورد سنجش قرار می دهد ۰ و ۸ سوال نیز دروغ سنج می باشد. جواب سوالات به صورت بله و خیر بوده که نمره صفر و یک دریافت می کند. دامنه امتیازات بعد عزت نفس تحصیلی، خانوادگی، اجتماعی ۰ تا ۸ و عمومی ۰ تا ۲۶ می باشد و برای عزت نفس کل که مجموعه امتیازات کسب شده ۴ حیطة می باشد به صورت صفر تا ۵۰ امتیازدهی می گردد البته تمام امتیازات

جهت امکان مقایسه بهتر و یکسان سازی به درصد محاسبه گردید و در صورتی که واحدهای مورد پژوهش، از نمره کل عزت نفس کمتر از ۵۰ درصد را کسب کرده بودند به صورت نامطلوب، ۵۰ تا ۷۵ درصد متوسط و ۷۵ تا ۱۰۰ درصد به صورت مطلوب در نظر گرفته شد. چند روز قبل از دادن پرسشنامه به دانش آموزان، فرم رضایت نامه جهت تکمیل توسط خود دانش آموز و والدینش به منزل دانش آموز فرستاده شده و در صورت اعلام کتبی رضایت پرسشنامه ها به دانش آموزان ارائه می گردید. روانسنجی ابزار عزت نفس کوپر اسمیت در ایران انجام شده و روایی و پایایی نسخه فارسی آن تایید شده است (۹).

اطلاعات جمع آوری شده تحت نرم افزار spss نسخه ۱۶ با کمک آمار توصیفی (برآورد فراوانی، درصد، محاسبه میانگین، انحراف معیار و میانه، حد پایین و بالا) و آزمونهای استنباطی کروسکال والیس و من ویتنی یو مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. علت استفاده از آزمون های غیر پارامتری تایید عدم توزیع نرمال داده ها با استفاده از انجام آزمون کلمو گروف اسمیر نو بوده است. پس از آن در صورت وجود ارتباط معنی دار متغیرهای فردی و خانوادگی با عزت نفس در بررسی چند گانه وارد مدل رگرسیون لجستیک چند گانه به روش backward گردیدند ($P < 0/1$).

نتایج:

نمونه های مورد بررسی شامل ۴۱۹ نفر از دانش آموزان دبیرستانهای شهر رشت در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ بودند. اکثریت واحدهای مورد پژوهش یعنی ۴۲/۵۳ درصد موارد در گروه سنی ۱۶ سال ($0/84 \pm 15/79$) قرار داشتند، ۴۴/۵۸ درصد فرزند اول خانواده بوده، ۳۹/۰۵ درصد در پایه سوم دبیرستان و ۳۷/۰۹ درصد در رشته تجربی مشغول به تحصیل بودند و میانگین معدل واحدهای مورد پژوهش $17/14 \pm 1/93$ بود. اکثریت واحدهای مورد پژوهش (۹۵/۷٪) از نظر جسمی و روحی سالم و ۷۷/۹۸ درصد مشکلات ظاهری آشکار مثل آثار سوختگی در صورت، افتادگی پلک و لکنت زبان نداشتند، ۲۹/۴۵ درصد آنها همیشه مقید به فرائض

آماری معنی داری وجود دارد. یافته ها در ارتباط با برآورد ضرایب رگرسیونی ارتباط عزت نفس و متغیرهای فردی و خانوادگی نشان می دهد که از بین عوامل مرتبط با عزت نفس نوجوانان، در آمد خانواده دارای بیشترین ارتباط بوده است، به طوری که افرادی که در آمد خانواده آنها بین ۳۰۰ تا ۶۰۰ هزار تومان بود، ۳/۰۳ برابر افرادی که کمتر از ۳۰۰ هزار تومان در آمد داشتند از عزت نفس بالاتری برخوردار بودند (جدول شماره ۲).

بحث و نتیجه گیری

یافته ها نشان می دهد که از لحاظ کسب نمره مطلوب تنها ۳۷/۸ درصد از واحدهای مورد پژوهش دارای عزت نفس مطلوب بودند. عزت نفس پایین یکی از عوامل موثر در سوء مصرف مواد و بارداری مادران غیر متاهل شناخته شده است (۱۰) و از طرف دیگر عزت نفس بالا یکی از با ارزشترین منابعی است که نوجوان می تواند در اختیار داشته باشد تا در زندگی به آن تکیه کند و از گزند بسیاری از آسیب های اجتماعی و روانی و فرهنگی در امان باشد (۱۱). شاید بتوان مطلوب نبودن عزت نفس بیشتر واحدهای مورد پژوهش در این مطالعه را به محدوده ی سنی آنها و تغییرات ناشی از بلوغ در این افراد نسبت داد و از طرف دیگر شاید کمبود توجه سیستم آموزشی و حتی خانواده ها نسبت به این امر توانسته باشد در عدم مطلوب بودن عزت نفس در اکثریت واحدها نقش داشته باشد پس لازم است با جدیت بیشتری در جهت افزایش عزت نفس دانش آموزان گام برداریم زیرا افرادی که عزت نفس کمی دارند اغلب برخی از نشانه های بیماریهای هیجانی را نیز نشان می دهند و ممکن است نشانه های روان تنی، اضطراب و تنش در آنها دیده شود..

نتایج این مطالعه نشان داد که بیشترین نمره عزت نفس مربوط به بعد خانوادگی و کمترین امتیاز مربوط به بعد تحصیلی می باشد. در مطالعه آکل چی نیز در بین ابعاد عزت نفس، کمترین نمره کسب شده مربوط به عزت نفس تحصیلی و بیشترین نمره عزت نفس مربوط به عزت نفس خانوادگی بود (۳). همچنین در مطالعه سادات با عنوان بررسی ارتباط عزت نفس با پیشرفت تحصیلی

دینی بودند، میانگین قد و وزن آنها به ترتیب (۱۶۹/۴۸±۹/۴۸) و (۶۱/۵۲±۱۴/۱۷) بود. تعداد اعضای خانواده اکثریت واحدهای مورد پژوهش (۷۶/۰۷٪) بین ۴ تا ۶ نفر بود، در ۳۵/۸ درصد موارد پدران دارای تحصیلات متوسطه و در ۳۵/۸ درصد موارد تحصیلات عالی داشتند و تحصیلات مادران در ۳۹/۵۰ درصد موارد متوسطه بود. شغل پدر در ۴۶/۰۱ درصد موارد آزاد و شغل مادر در ۸۷/۱۱ درصد موارد خانه دار بود. متوسط درآمد ماهانه خانواده در ۳۷/۲۱ درصد واحدها بین ششصد هزار تا یک میلیون تومان بود. ۹۶/۳۱ درصد واحدها در شهر و ۹۳/۴۵ درصد آنها با پدر و مادر خود زندگی می کردند.

یافته ها در رابطه با میزان عزت نفس نوجوانان موید آن بود که میانگین نمره عزت نفس واحدهای مورد پژوهش ۶۸/۸۱±۱۳/۷۲ می باشد که نشان می دهد که اکثریت واحدهای مورد پژوهش (۴۹/۱٪) دارای عزت نفس متوسط می باشند و ۱۳/۱ درصد از آنها دارای عزت نفس نامطلوب و ۳۷/۸ درصد دارای عزت نفس مطلوب بوده اند. با توجه به آن که امتیازات به درصد تبدیل شده است یافته ها در ارتباط با میانگین امتیازات عزت نفس واحدهای مورد پژوهش در ابعاد عزت نفس عمومی، اجتماعی، تحصیلی و خانوادگی نشان می دهد که میانگین درصد نمره ی عزت نفس در ابعاد عزت نفس خانوادگی (۷۱/۹۴±۱۵/۹۸)، عزت نفس تحصیلی (۶۳/۵۲±۲۱/۷۸) عزت نفس اجتماعی (۶۷/۲۸ ± ۱۶/۰۷) عزت نفس عمومی (۱۹/۸۸ ± ۶۵/۴۹) بوده و موید آن است که از میان ابعاد مختلف عزت نفس، عزت نفس خانوادگی از بیشترین امتیاز و عزت نفس تحصیلی از کمترین امتیاز برخوردار می باشد (جدول شماره ۱).

یافته ها در ارتباط با تعیین و مقایسه عوامل فردی و خانوادگی مرتبط با عزت نفس در واحدهای مورد پژوهش نشان می دهد که از بین مشخصات فردی در این پژوهش بین جنس ($P < ۰/۰۴$) و مقید بودن به فرایض دینی ($P = ۰/۰۰۰۱$) و از بین عوامل خانوادگی، بین میزان در آمد خانواده ($P < ۰/۰۰۶$) و عزت نفس ارتباط

به نظر پژوهشگر این اختلاف نتایج در یافته های پژوهش اخیر با مطالعات انجام شده در سایر کشورهای جهان ممکن است ناشی از فرهنگ منطقه ای و دیدگاه جامعه نسبت به دختران یا پسران در مطالعات مختلف باشد.

یکی دیگر از مشخصات دموگرافیک که با عزت نفس رابطه آماری معنادار داشت مقید بودن به انجام فرایض دینی بود به طوری که افرادی که در این پژوهش همیشه خود را مقید به انجام فرایض دینی می دانستند نسبت به افرادی که هرگز فرایض دینی را انجام نمی دادند از عزت نفس بالاتری برخوردار بودند. در این رابطه رایس (Rice) نیز معتقد است، داشتن اعتقادات و باورهای دینی و مذهبی تأثیر مثبتی روی سلامت روانی و خود ارزشمندی دارد و شرکت در فعالیتهای معنوی و مذهبی منجر به خود ارزیابی مثبت می شود. بنابراین ویژگیهای معنوی بیشتر از ویژگیهای فیزیکی و جسمانی باعث افزایش عزت نفس می شود (۱۰). در مطالعه بخشایش که با عنوان بررسی رابطه توکل بر خدا، عزت نفس و پیشرفت تحصیلی در بین دانش آموزان دختر مقطع متوسطه شهرستان یزد انجام گردید رابطه مثبت معناداری بین پیشرفت تحصیلی و عزت نفس و توکل بر خدا دیده شد (۱۷). مطالعه ای دیگر که با عنوان ارزشهای مذهبی، امیدواری و عزت نفس در بین نوجوانان استرالیایی انجام شد نیز ارتباط معنی دار ارزشهای مذهبی و عزت نفس در بین نوجوانان نشان داده شد (۱۸). همچنین یافتههای پژوهش حاضر در این مورد با یافته های پژوهش آدامز (Adams) هم راستا می باشد (۱۹). در مجموع، یافتهها مؤید این مسئله است که افراد دارای سطوح بالاتری از توکل و اعتقادات مذهبی از نظر متغیرهای مختلف روان شناختی در وضعیت بهتری قرار دارند. در مطالعه ماگزین (Maxine) با عنوان نژاد، وضعیت اقتصادی اجتماعی و عزت نفس که دو فاکتور مذهب و وضعیت اقتصادی اجتماعی را بر روی نژاد امریکایی- آفریقایی و سفید پوستان نشان داده شد سفیدپوستان و همچنین امریکایی- آفریقایی تبار هایی که به کتاب مقدس اعتقاد داشتند عزت نفس بالاتری داشتند (۲۰). همچنین در این

دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی بیشترین نمره مربوط به عزت نفس خانوادگی و کمترین مربوط به عزت نفس تحصیلی بوده است (۱۲). با توجه به نتایج مطالعه حاضر پژوهشگر نیز معتقد است اگر عزت نفس تحصیلی را یک احساس و ارزشیابی نسبت به پیشرفت و توانایی تحصیلی شخص از خودش در ارتباط با بر آورده ساختن انتظاراتی که والدین، مدرسه، معلمان از او دارند، بدانیم شاید اهمیت دادن بیش از حد والدین به نمرات فرزندان خود و آرمان گرایی نسبت به پیشرفت تحصیلی آنان می تواند از علل عزت نفس پایین باشد. به نظر می آید در این زمینه به تحقیقات بیشتری نیاز است و از آنجایی که یک رابطه دو جانبه قوی بین عزت نفس تحصیلی و توانایی یادگیری وجود دارد، کاهش عزت نفس تحصیلی می تواند بر یادگیری تاثیر بگذارد با توجه به تعریف عزت نفس خانوادگی که عبارت از احساس ارزشی ست که هر شخص بعنوان یکی از اعضای خانواده نسبت به خود دارد (۱۳) شاید بتوان عزت نفس خانوادگی بالا را در این بررسی به فرهنگ جامعه در اهمیت دادن به نقش خانواده در حمایت از فرزندان تا زمان استقلال آنان مرتبط دانست.

نتایج نشان می دهد که بین عزت نفس با جنس، انجام فرایض دینی و میزان در آمد خانواده ارتباط آماری معنی داری وجود دارد. در این پژوهش نمره عزت نفس در دختران بیش از پسران بوده است. در این رابطه نتایج مختلفی در مطالعات دیده می شود. در راستای نتایج این پژوهش می توان به مطالعه باگانا (Bagana) که با هدف تعیین نقش عزت نفس در اضطراب امتحان در بین دانش آموزان دبیرستانی کشور رومانی انجام گرفت اشاره کرد که در آن عزت نفس دختران نسبت به پسران بیشتر بود (۱۴). در مطالعه ای دیگر که توسط زکی با عنوان کیفیت زندگی و رابطه آن با عزت نفس در بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه اصفهان انجام گردید، تفاوت معنی دار آماری در زمینه عزت نفس دانشجویان به نفع دانشجویان دختر وجود داشت (۱۵). در حالیکه سیالین (Cia - lian) و همکاران در پژوهش خود به تفاوت معنی داری بین عزت نفس دختران و پسران دست نیافتند (۱۶).

References:

- 1-Wong L , Hockenberry M .Textbook of Pediatric Nursing Wong. Translated by: Shawki M, SanjariM. Tehran: Jamenegar. 8th ed .2007.p.291. Persian.
- 2-Shoarinejad A. Developmental.psychoology.Tehran: Paimenor university; 2008 .p. 37. Persian.
- 3-Akliche M. Mahri A. Sabzevar of self-esteem in high school students in the academic year 89-88. Sunrise Health .2011;10(1).p.28-37. Persian.
- 4-Kaplan H, Sadock B. Kaplan and Sadock's synopsis of psychiatry behavioral science clinical psychiatry. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.10th ed. 2007.p.12.
- 5-Unni K, Moksnes A, Inger E, Moljord C, Geir A. The association between stress and emotional states in adolescents The role of gender and self-esteem. Personality and Individual Differences . (2010);10(10):1-6.
- 6-Ebru J, FirdeysS. Perceived social support and self-esteem in adolescence. Procedia Soc Behav Sci.2010;(5): 2338–2342.
- 7-Buhrmester M. Implicit self-esteem: Nature, Measurement, and New way forward. J Pers Soc Psychol.2011; 100(2): 365-385.
- 8-Hedaiaty b, Fatehizadeh M, Akuchekian A. Evaluate the effectiveness of training parents in Islam based on adolescents' self-esteem. Islamic Studies and Psychology.2008;1(2): 138-117. Persian.
- 9-Sabet M. Scientific Evaluation of reliability, validity and test software issue Esteem in 19 districts of Tehran [MA thesis].Tehran: Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabatabai University; 1375.p. 13-17. Persian.
- 10-Rice F. Human development: a life - span approach. 5th ed. USA: Prentice Hall ; 2007.p.357.
- 11-Daglas P. Effects of self-esteem intervention programme on school age children. Pediatr Nurs.2006; 32(4): 341-348.
- 12-Saadat M, Ghasemzadeh A. Self-esteem in Iranian university students and its relationship withacademic achievement. Soc Behav Sci. 2012; (31):10-14.
- 13-Barkhordary M, Jalalmanesh S, Mahmoodi M. The Relation Between Critical Thinking Disposition and Self-Esteem in Third and Forth Year Bachelor Nursing Students. Iran J Med Educ. 2009; 9(1):13-18. Persian.
- 14-Bagana E. Self esteem, optimism and exams' anxiety among high school students. Soc Behav Sci.201; 1(30):1331–1338.
- 15-Zaki M. Quality of life and its relation to self-esteem among male and female university students. Psychiatrist or psychologist. 2007; 13(4):416-419. Persian.
- 16-Cai-Lian T. Perceived Social Support and Self-Esteem towards Gender Roles Asian Soc Sci.2011; 7(8):49-58.
- 17-Bakhshaish A. Relationships of trust in God, self-esteem and academic achievement in students. Ravanshenasi. 2011; 4(2):79-98. Persian.
- 18-JOSEPH C. Religious Values and the Development of Trait Hope and Self-Esteem in Adolescent. J Sci Study Relig. 2012; 51(4):676–688.
- 19-AdamsP.Understanding the Different Realities, Experience, and Useof Self-EsteemBetween Black and White Adolescent Girls. J Black Psychol. 2010; 36(3):255-276.
- 20-Maxine seabron T. Race, Socioeconomic Status, and Self-Esteem. Sociol Spectr.2012; 32(5):385-405.

مطالعه، وضعیت اقتصادی اجتماعی برای هر دو گروه پیش گویی کننده عزت نفس بود به طوری که افرادی با وضعیت اقتصادی بالا و متوسط از عزت نفس بالاتری نسبت به افراد کم در آمد برخوردار بودند در مطالعه ماگزین (Maxine) نیز وضعیت اقتصادی اجتماعی بالا پیش گویی کننده عزت نفس بود (۲۰). به عقیده پژوهشگر والدینی که از نظر اقتصادی تحت فشار هستند شاید از روشهای تربیتی ناهمسان و رفتارهای طرد کننده بیشتری استفاده کنند و رفتارهای پرورشی و حمایتی کمتری نشان دهند و یا حتی به علت درگیری های متعدد امکان توجه به عزت نفس فرزندان برای آنها مهیا نبوده باشد. از طرف دیگر افراد دارای سطوح بالای وضعیت اجتماعی اقتصادی دایره ارتباطات بزرگتری نسبت به افراد دیگر دارند که شاید این ارتباطات گسترده سبب حمایت های بیشتر و در نتیجه عزت نفس بالاتری گردد. با توجه به اهمیت عزت نفس در زندگی انسان در انتها پیشنهاد می گردد در مطالعات بعدی مداخلات موثر جهت افزایش عزت نفس نوجوانان با یکدیگر مقایسه گردد.

تشکر و قدردانی

این پژوهش در قالب طرح تحقیقاتی و پایان نامه دانشجویی و با پشتیبانی مالی معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی گیلان انجام پذیرفته است. لذا بدین وسیله نهایت سپاس از مسئولین محترم به عمل می آید و از دانش آموزان محترمی که در پژوهش شرکت کردند و همچنین مسئولین مدارس صمیمانه قدردانی می گردد.

جدول شماره (۱): میانگین و انحراف معیار امتیازات عزت نفس واحدهای مورد پژوهش در ابعاد مختلف

شاخص‌های آماری	میانگین و انحراف معیار (درصد)		فاصله اطمینان ۹۵٪	
	حداقل	حداکثر	حداقل	حداکثر
عزت نفس عمومی	۶۵/۴۹ ± ۱۹/۸۸	۶۳/۷۲	۶۷/۳۵	۶۷/۳۵
عزت نفس تحصیلی	۶۳/۵۲ ± ۲۱/۷۸	۶۱/۵۸	۶۵/۴۵	۶۵/۴۵
عزت نفس اجتماعی	۶۷/۲۸ ± ۱۶/۰۷	۶۵/۸۵	۶۸/۷۰	۶۸/۷۰
عزت نفس خانوادگی	۷۱/۹۴ ± ۱۵/۹۸	۷۰/۵۲	۷۳/۳۶	۷۳/۳۶

جدول شماره (۲): نتایج آنالیز رگرسیون عوامل مرتبط با عزت نفس نوجوانان دبیرستانهای شهر رشت

سطح معنی داری	فاصله اطمینان ۹۵٪		شانس نسبی	خطای معیار	ضریب	برآورد	متغیرهای پیش بینی کننده
	حد بالا	حد پایین					
۰/۰۰۴	۶/۴۲	۱/۴۲	۳/۰۳	۰/۳۸	۱/۱۱	میزان درآمد ۱ (۳۰۰۰۰۰ - ۶۰۰۰۰۰) تومان	عوامل فردی، خانوادگی
۰/۰۰۵	۶/۱۴	۱/۳۸	۲/۹۲	۰/۳۷	۱/۰۷	میزان درآمد ۲ (۱۰۰۰۰۰ - ۶۰۰۰۰۰) تومان	
۰/۰۰۴	۷/۱۹	۱/۴۴	۳/۲	۰/۴۱	۱/۱۹	میزان درآمد ۳ (بیشتر از ۱۰۰۰۰۰) تومان	

Survey self esteem and its relevant factors among high school students

BY: Babaei M¹, Fadakar Soghe R^{2*}, Sheikhol-Eslami F³, Kazemnejad Leili E⁴

1) Nursing Education(pediatrics), Malayer School of nursing and midwifery, Hamedan university of Medical Sciences, Hamedan, Iran

2) Nursing Education(pediatrics), Instructor, Social determinants of health research center(SDHRC), School of nursing and midwifery, Guilan university of Medical Sciences, Rasht, Iran

3) Nursing Education, Psychiatric Instructor, Social determinants of health research center(SDHRC), School of nursing and midwifery, Guilan university of Medical Sciences, Rasht, Iran

4) Bio statistics, Associate professor, Social determinants of health research center(SDHRC), School of nursing and midwifery, Guilan university of Medical Sciences, Rasht, Iran

Received: 2013/07/07

Accepted: 2013/10/13

Abstract

Introduction: Self-esteem is one of the necessities of human life and most professionals consider it as a major factor in social and emotional adjustment. Low self-esteem in students causes academic failure, loneliness, drug abuse, away from reality and self-destructive behaviors.

Objective: This study aimed to determine the level of self-esteem and its related factors in high school students in Rasht city.

Methods: In this descriptive-analytical study, 489 high school students in Rasht city were randomly chosen and surveyed. Method of data collection was a questionnaire consisting of two parts. Part one included standard questionnaire of Cooper Smith Self-esteem Inventory which surveyed 4 domains (general, education, familial and social) and second part was a researcher made questionnaire covering related factors to self esteem including two parts of personal and familial factors (age, gender, height, weight, order of birth, grade level, major, last year's Great Point Average, religious activities, physical and emotional illness, apparent problems, number of family members, education, occupation and age of parents, family monthly income, place and condition of living). For data analysis descriptive statistics and Kruskal-Wallis and Mann-Whitney U tests were used.

Results: Findings indicated that only 37.8% of cases studied had good self-esteem. Also a significant relationship was shown between self-esteem, sex ($P < 0.04$), bound to religious practice ($p = 0.0001$) and family monthly income ($p < 0.006$).

Conclusion: Considering the low level of self esteem among most cases, more attention of teachers and parents is necessary to promote adolescents' self esteem

Keywords: Self Concept, Students, Adolescent

*Corresponding Author: Reihaneh Fadakar, Guilan university of Medical Sciences, Rasht

Email: Fadakar83@yahoo.com